

Сәлима ҚАЛҚАБАЕВА

ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ
ТЕОРИЯЛЫҚ
МӘСЕЛЕЛЕРІ

ӨЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3 (5Қаз)
К27

Қалқабаева Сәлима.
К27 **Әдебиеттанудың теориялық мәселелері.** Оқу құралы, – Алматы: «Қазығұрт», баспасы, 2021. – 288 бет.
ISBN 978-9965-22-631-1

«Әдебиеттанудың теориялық мәселелері» атты оқу құралы әдебиет туралы ғылымның негізгі заңдылықтары мен теориялық қағидаларына арналады. Әдебиеттің теориялық мәселелері қазіргі филология ғылымдары және гуманитарлық білім беру жүйесі аясында қарастырылып, көркем әдебиеттің философиялық, мәдениеттанушылық деңгейлері айқындалады.

Оқу құралы әдебиеттану ғылымына қатысты теориялық ұғымдар мен әдеби категориялар туралы түсініктер беру нәтижесінде әдебиеттің эстетикалық, танымдық, пайымдық аспектілері мен құндылық қасиеттерін тануға бағыттайды. Әдебиеттану, филология мамандығында оқитын студенттер мен магистранттарға арналған бұл еңбек ізденушілер бойында ғылыми зерттеушілік, шығармашылық, сыни ойлау сияқты қабілет пен біліктілікті қалыптастырады.

ӨЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3 (5Қаз)

ISBN 978-9965-22-631-1

© Қалқабаева С., 2021
© «Қазығұрт» баспасы, 2021

КІРІСПЕ

Әдебиеттану – сөз өнерін зерттейтін ғылым. Бұл ғылымның туып, қалыптасуы, даму жолдары көне дәуірдегі көркем өнер мен әдеби-эстетикалық ой сілемдерінен бастау алады. Бүгінде әдебиеттану – әдебиеттің тарихы, әдебиеттің теориясы мен сыны сияқты негізгі үш саладан тұратын іргелі ғылым саласы. Әдебиеттанудың теориялық мәселелерін оқытуға бағытталған бұл оқу құралын «Әдебиеттануға кіріспе», «Әдебиет теориясы» пәндерінде қолдануға болады. Бұнда қамтылған дәріс материалдары, әдеби теориялық ұғымдар мен категориялар әдеби шығарма табиғатын түсініп, талдай оқуға, оның идеялық-көркемдік ерекшеліктерін тани білуге арнады. Әдебиеттің эстетикамен байланысы, көркем шығарманың эстетикалық, танымдық, пайымдық аспектілері, әдебиеттің поэтикалық әлемі, образ бен образдылық, көркем образ түрлері, әдеби және тиістік характер, сюжет пен композиция, әдеби тек пен жанрлық түрлер сияқты мәселелер студенттің сөз өнерін жан-жақты тануға, ғылыми таным мен зерттеушілік қабілеттің қалыптасуына арнады. Сонымен қатар әдебиет пен өнер, көркем шығарма табиғаты туралы түсінік бере отырып, оны зерттеудің әдістері, техникалық, тәжірибелік ұстаным, ережелері жайлы да түсінік береді. Әдебиеттанудың теориялық негіздері әдебиеттің басқа да пәндерін игеруге септігін тигізеді. Әдебиеттану, филология мамандығында оқитын студенттер мен магистранттарға арналған бұл еңбек ізденушілер бойында ғылыми зерттеушілік, шығармашылық, сыни ойлау сияқты қабілет пен біліктілікті қалыптастырады.

Мақсаты: Әдебиеттану ғылымына қатысты теориялық ұғымдар мен категориялар туралы түсінік беру, соның нәтижесінде әдебиеттің дара сипатын, танымдық, әлеуметтік, көркемдік-эстетикалық қасиеттерін тануға, көркем шығарма табиғатын түсініп, талдай, зерттей оқуға, оның идеялық-көркемдік ерекшеліктерін тани білуге үйрету.

Әдебиеттану пәнінде қамтылатын әдеби теориялық ұғымдарды оқу нәтижесінде, студент бойында ғылыми зерттеушілік, шығармашылық, сыни ойлау сияқты қабілет пен біліктілікті, құзіреттілік жүйесін қалыптастыру:

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	3
1. ӘДЕБИЕТТАНУ – ҒЫЛЫМИ ПӘН	5
1.1 Әдебиеттану ғылымы және оның салалары. Теориялық әдебиеттанудың дәстүрлі және жаңа парадигмалары	5
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	22
1.2 Әдеби-теориялық ойлардың даму тарихы.....	24
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	37
1.3 Әдебиеттанудағы ғылыми-методологиялық мектептер	40
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	51
1.4 Қазақ әдебиеттану ғылымының қалыптасуы мен дамуы.....	54
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	69
2. ӘДЕБИЕТ – СӨЗ ӨНЕРІ	72
2.1 Әдебиет және эстетика	72
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	83
2.2 Көркем шығарма және образ	85
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	115
2.3 Әдеби және типтік характер: Жасалу тәсілдері	119
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	141
3. ӘДЕБИ ШЫҒАРМА ӘЛЕМІ.....	144
3.1 Мазмұн мен пішін	144
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	151
3.2 Тақырып және идея.....	153
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	166
3.3 Сюжет пен композиция.....	169
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	182
3.4 Әдеби тек пен жанрлық түрлер	185
Семинар тапсырмалары мен бақылау сұрақтары	212

Әдебиеттану пәндерінде ғылыми-зерттеушілік ізденіске бейімдей оқыту.....	215
Әдеби шығарманы эмпирикалық деңгейде зерттеудің әдістері	220
Әдебиетті оқыту арқылы кәсіби күзiреттілікті меңгерту.....	225
Әдебиеттану пәндерін оқытуда кредиттік технология жүйесінің тиімділігі.....	229
Тест тапсырмалары.....	233
Тест сұрақтарының жауаптары.....	283